

**ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ**

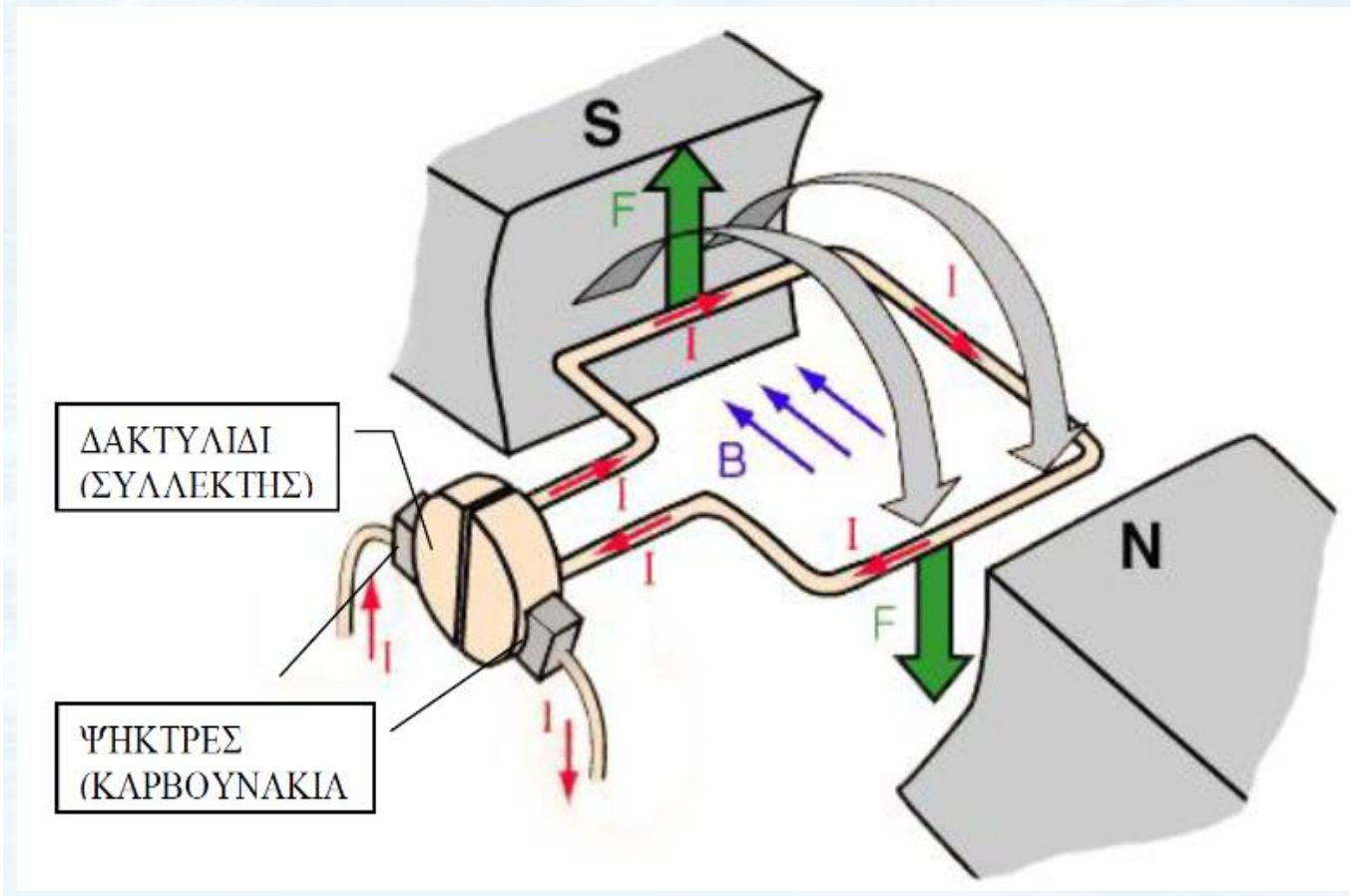
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

**« ΗΛΕΚΤΡΙΚΕΣ ΜΗΧΑΝΕΣ »
5^ο ΕΞΑΜΗΝΟ**

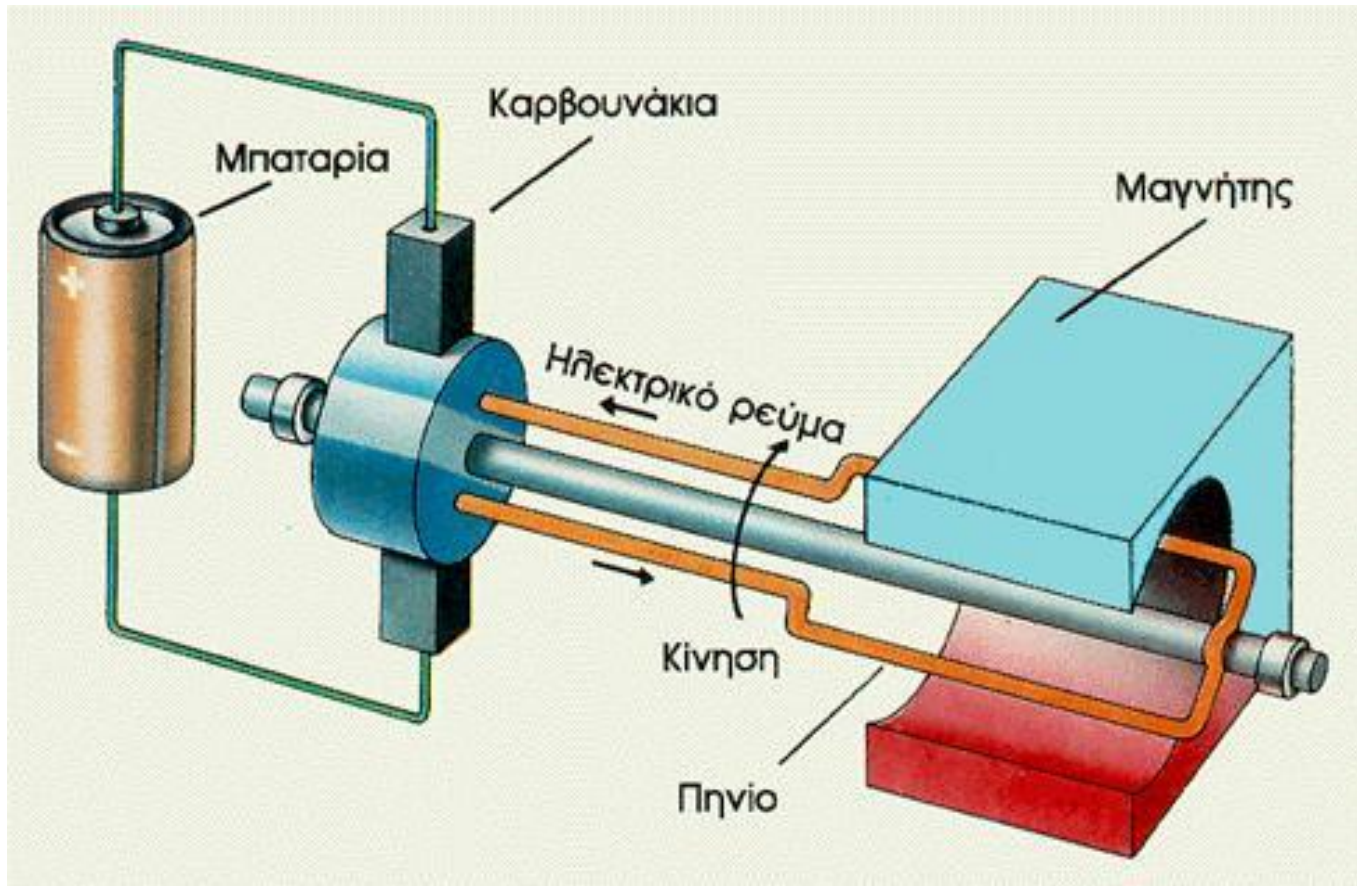
3^η ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

**ΔΙΔΑΣΚΩΝ
ΚΑΡΑΚΑΤΣΑΝΗΣ Σ. ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ**
Επίκουρος Καθηγητής Δ.Π.Θ.

ΑΡΧΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ DC ΚΙΝΗΤΗΡΩΝ

ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΙΝΗΤΗΡΑΣ DC

$$e_{ind} = (\mathbf{v} \times \mathbf{B}) \cdot \mathbf{l}$$

$$e_{ind} = \begin{cases} 2 v B l & \text{κάτω από τους πόλους} \\ 0 & \text{έξω από τους πόλους} \end{cases}$$

$$v = r \omega$$

$$e_{ind} = \begin{cases} 2 r l B \omega & \text{κάτω από τους πόλους} \\ 0 & \text{έξω από τους πόλους} \end{cases}$$

Εμβαδόν πόλου $A_p = \pi r l$

Μαγνητική ροή $\Phi = A_p B$

$$e_{ind} = \begin{cases} \frac{2}{\pi} A_p B \omega & \text{κάτω από τους πόλους} \\ 0 & \text{έξω από τους πόλους} \end{cases}$$

$$e_{ind} = \begin{cases} \frac{2}{\pi} \Phi \omega & \text{κάτω από τους πόλους} \\ 0 & \text{έξω από τους πόλους} \end{cases}$$

$$\mathbf{F} = i (\mathbf{l} \times \mathbf{B})$$

Ροπή $\tau = r F \sin\theta$

$$\tau_{ind} = \begin{cases} 2 r i B l & \text{κάτω από τους πόλους} \\ 0 & \text{έξω από τους πόλους} \end{cases}$$

Εμβαδόν πόλου $A_p = \pi r l$

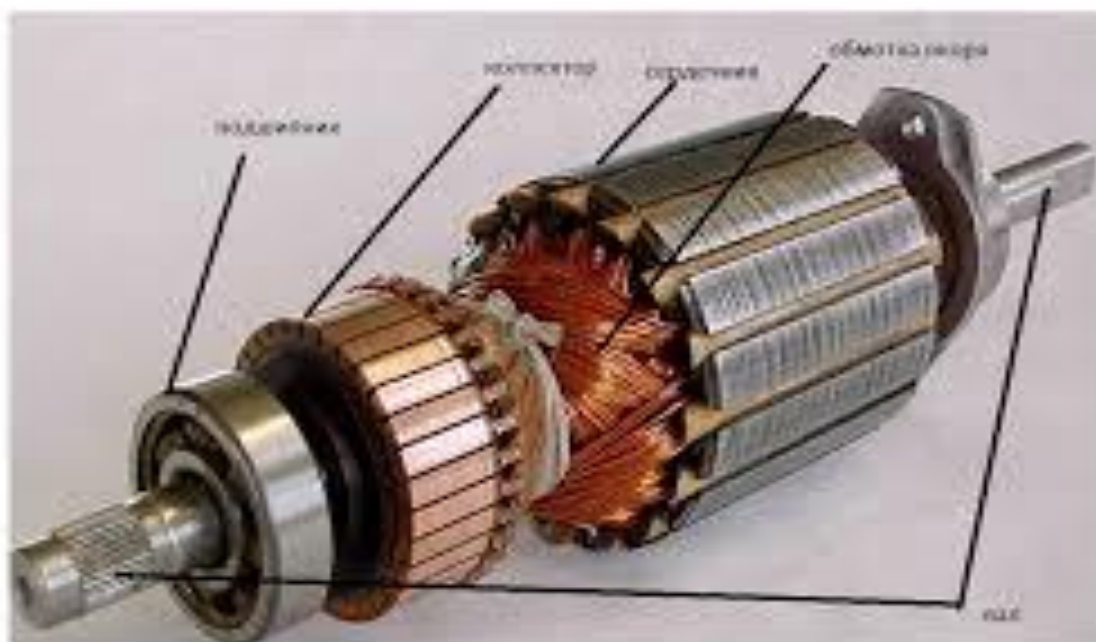
Μαγνητική ροή $\Phi = A_p B$

$$\tau_{ind} = \begin{cases} \frac{2}{\pi} A_p B i & \text{κάτω από τους πόλους} \\ 0 & \text{έξω από τους πόλους} \end{cases}$$

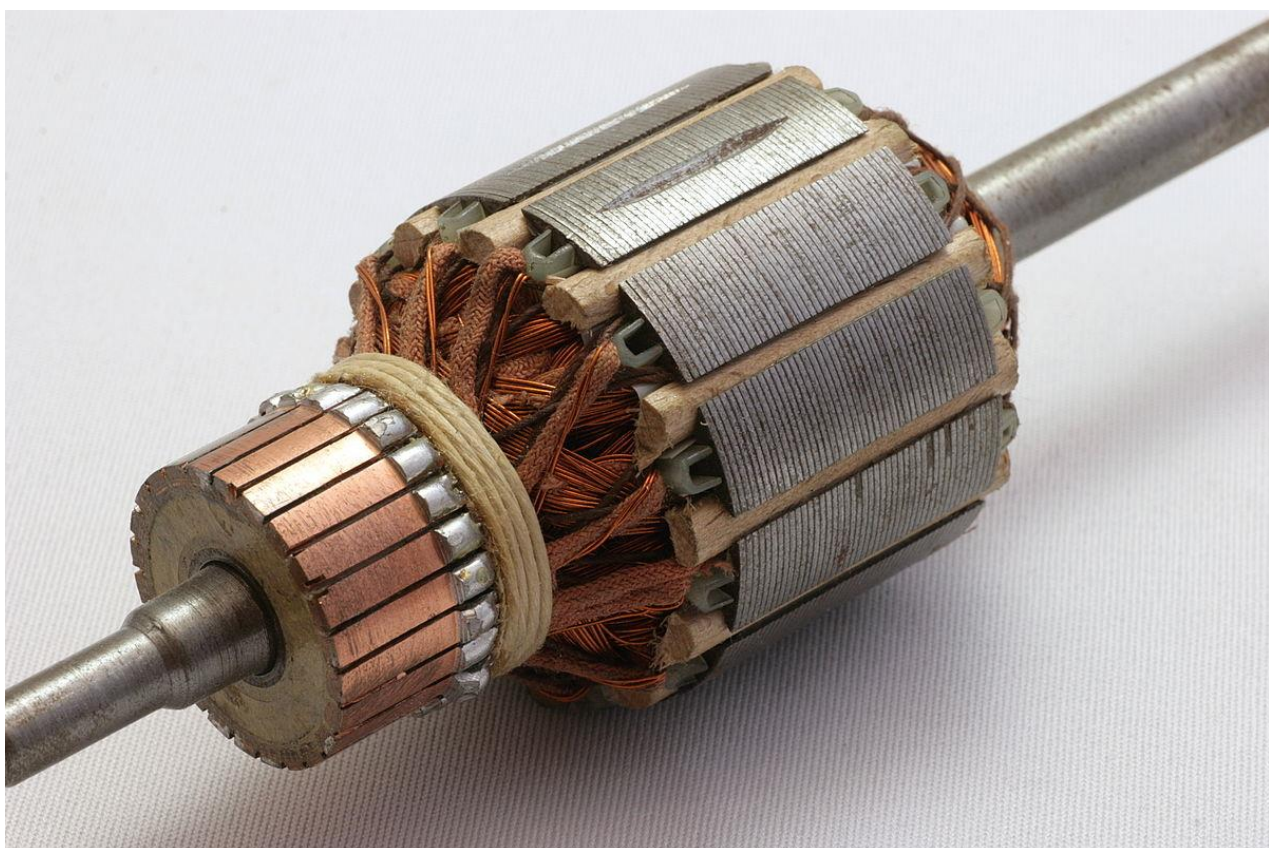
$$\tau_{ind} = \begin{cases} \frac{2}{\pi} \Phi i & \text{κάτω από τους πόλους} \\ 0 & \text{έξω από τους πόλους} \end{cases}$$

ΔΡΟΜΕΑΣ DC

ΣΥΛΛΕΚΤΗΣ ΔΡΟΜΕΑ

ΜΗΧΑΝΕΣ ΣΥΝΕΧΟΥΣ ΡΕΥΜΑΤΟΣ D.C.

ΓΕΝΝΗΤΡΙΑ

$$E_A = K \Phi \omega_m = K' \Phi n$$

$$\text{όπου } \omega_m = \frac{2\pi n}{60} \quad \text{ή} \quad \omega_{ηλ} = \frac{P}{2} \omega_m$$

- Η τάση E_A της μηχανής εξαρτάται από
- τη μαγνητική ροή του πεδίου στο εσωτερικό της Φ
  - την ταχύτητα περιστροφής ω_m του δρομέα
  - μια σταθερά K που εξαρτάται από τα κατασκευαστικά χαρακτηριστικά της μηχανής.

ΚΙΝΗΤΗΡΑΣ

$$\tau_{\text{ind}} = K \Phi I_A$$

- Η ροπή τ_{ind} της μηχανής εξαρτάται από
- τη μαγνητική ροή του πεδίου στο εσωτερικό της Φ
  - το ρεύμα οπλισμού I_A της μηχανής
  - μια σταθερά K που εξαρτάται από τα κατασκευαστικά χαρακτηριστικά της μηχανής.

$$\text{όπου } K = \frac{ZP}{2\pi\alpha} \quad \text{ή} \quad K' = \frac{ZP}{60\alpha} \quad \text{και} \quad Z = 2 C N_c$$

Z = ο συνολικός αριθμός αγωγών τυλίγματος

P = ο αριθμός των πόλων της μηχανής

α = ο αριθμός των παράλληλων διαδρομών

C = ο αριθμός των συστάδων του δρομέα

N_c = ο αριθμός των πλαισίων σε μια συστάδα

ΑΠΩΛΕΙΕΣ ΜΗΧΑΝΗΣ ΣΥΝΕΧΟΥΣ ΡΕΥΜΑΤΟΣ

1. Απώλειες χαλκού

απώλειες τυλίγματος οπλισμού

$$P_A = I_A^2 R_A$$

απώλειες τυλίγματος πεδίου (διέγερση)

$$P_F = I_F^2 R_F$$

2. Απώλειες ψηκτρών

απώλειες που οφείλονται στην πτώση τάσης

επάνω στις ψήκτρες

$$P_{BD} = V_{BD} I_A$$

3. Απώλειες πυρήνα

απώλειες υστέρησης

$$\sim B^2$$

απώλειες δινορρευμάτων

4. Μηχανικές Απώλειες

απώλειες τριβών (ρουλεμάν)

απώλειες ανεμισμού

$$\sim \omega^3$$

5. Κατανεμημένες Απώλειες

θεωρούνται περίπου 1% της ισχύος εξόδου σε πλήρες φορτίο.

Η ισχύς (ηλεκτρική ή μηχανική) που μετατρέπεται στο διάκενο αέρα της μηχανής δίνεται ως:

$$P_{\text{conv}} = \tau_{\text{ind}} \omega_m = E_A I_A$$

Συντελεστής απόδοσης

$$n = \frac{P_{\text{out}}}{P_{\text{in}}} \times 100\%$$

ή

$$n = \frac{P_{\text{in}} - P_{\text{loss}}}{P_{\text{in}}} \times 100\%$$

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΙ Η ΜΕΤΑΓΩΓΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΩΝ ΣΥΝΕΧΟΥΣ ΡΕΥΜΑΤΟΣ

1. Αντίδραση οπλισμού

Η παραμόρφωση της μαγνητικής ροής κατά την αύξηση του φορτίου της μηχανής ονομάζεται *αντίδραση οπλισμού*.

Η αντίδραση οπλισμού προκαλεί

- α) μετακίνηση της ουδέτερης ζώνης της μηχανής
- β) εξασθένηση της μαγνητικής ροής.

2. Υπερτάσεις

Οφείλονται στην αυτεπαγωγή του αγωγού $L (di/dt)$ και ονομάζονται *επαγωγικές κρουστικές τάσεις*.

ΜΕΙΩΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΠΟΥ ΕΜΦΑΝΙΖΟΝΤΑΙ ΚΑΤΑ ΤΗ ΜΕΤΑΓΩΓΗ

1. Μετακίνηση των ψηκτρών
2. Εισαγωγή βοηθητικών ή εσωτερικών πόλων
3. Εισαγωγή τυλιγμάτων αντιστάθμισης.

ΜΗΧΑΝΕΣ ΣΥΝΕΧΟΥΣ ΡΕΥΜΑΤΟΣ (Σ.Ρ.)

1. Ανεξάρτητης διέγερσης
2. Παράλληλης διέγερσης
3. Διέγερσης σειράς
4. Με αθροιστική σύνθετη διέγερση
5. Με διαφορική σύνθετη διέγερση
6. Με μόνιμο μαγνήτη

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΗ ΦΟΡΤΙΟΥ

Χαρακτηριστική φορτίου μιας συσκευής ονομάζεται η γραφική παράσταση των ποσοτήτων εξόδου της συσκευής.

Οι ποσότητες εξόδου μιας γεννήτριας Σ.Ρ. είναι η τάση στα άκρα της V_T και το ρεύμα φορτίου I_L .

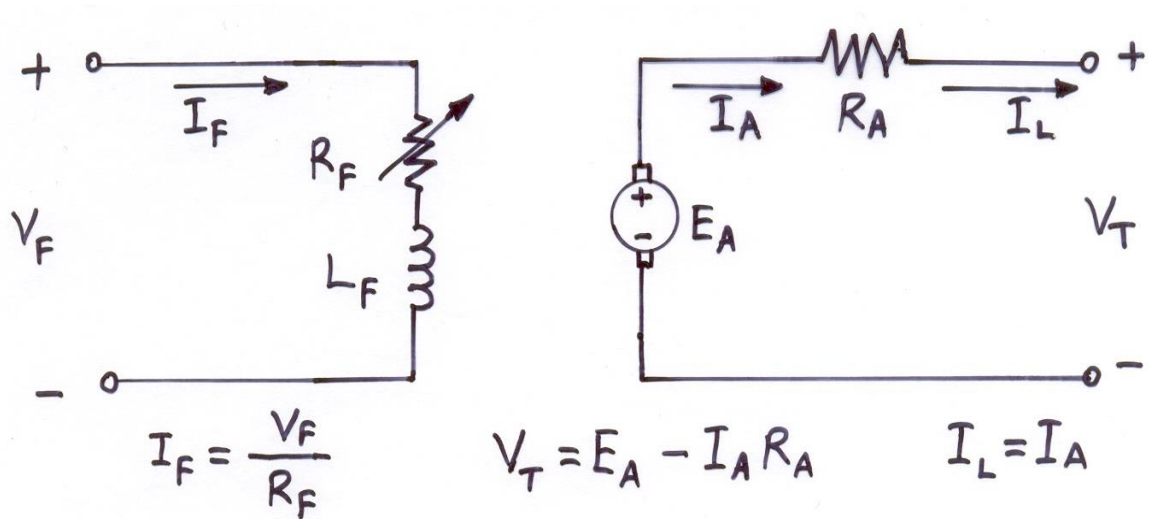
Χαρακτηριστική φορτίου ($V_T - I_L$).

Οι ποσότητες εξόδου ενός κινητήρα Σ.Ρ. είναι η ροπή στον άξονά του τ_{ind} και η ταχύτητα περιστροφής του ω_m .

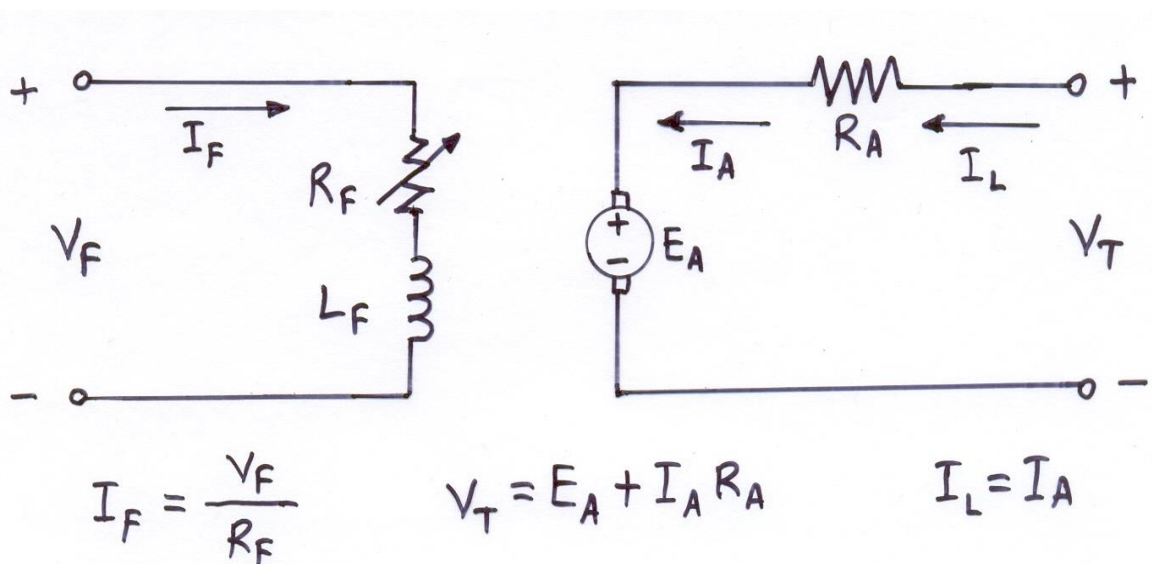
Χαρακτηριστική ροπής – ταχύτητας. ($\tau_{ind} - \omega_m$)

ΙΣΟΔΥΝΑΜΟ ΚΥΚΛΩΜΑ

α) Γεννήτριας Σ.Ρ. με ανεξάρτητη διέγερση

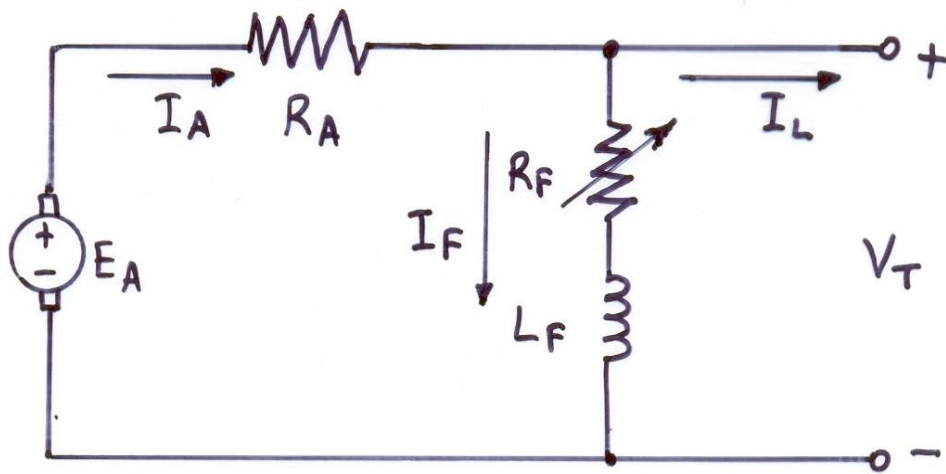

β) Κινητήρα Σ.Ρ. με ανεξάρτητη διέγερση

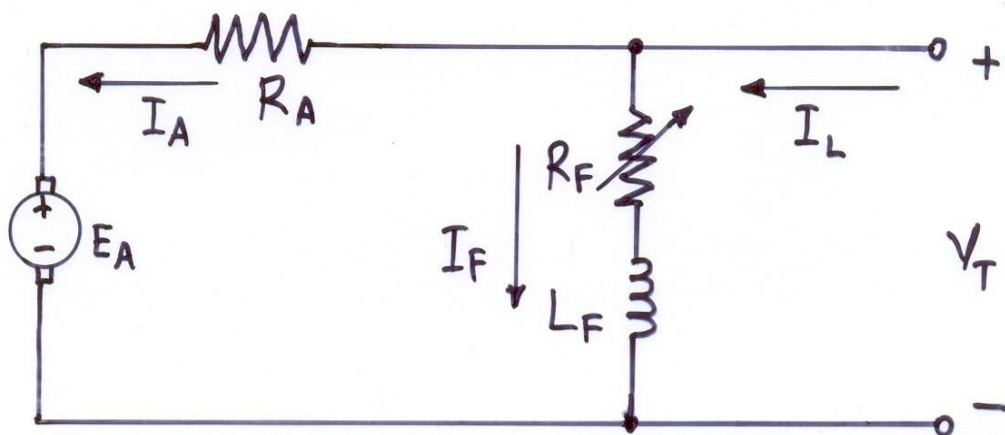
ΙΣΟΔΥΝΑΜΟ ΚΥΚΛΩΜΑ

α) Γεννήτριας Σ.Ρ. με παράλληλη διέγερση

$$I_F = \frac{V_T}{R_F} \quad V_T = E_A - I_A R_A \quad I_A = I_F + I_L$$

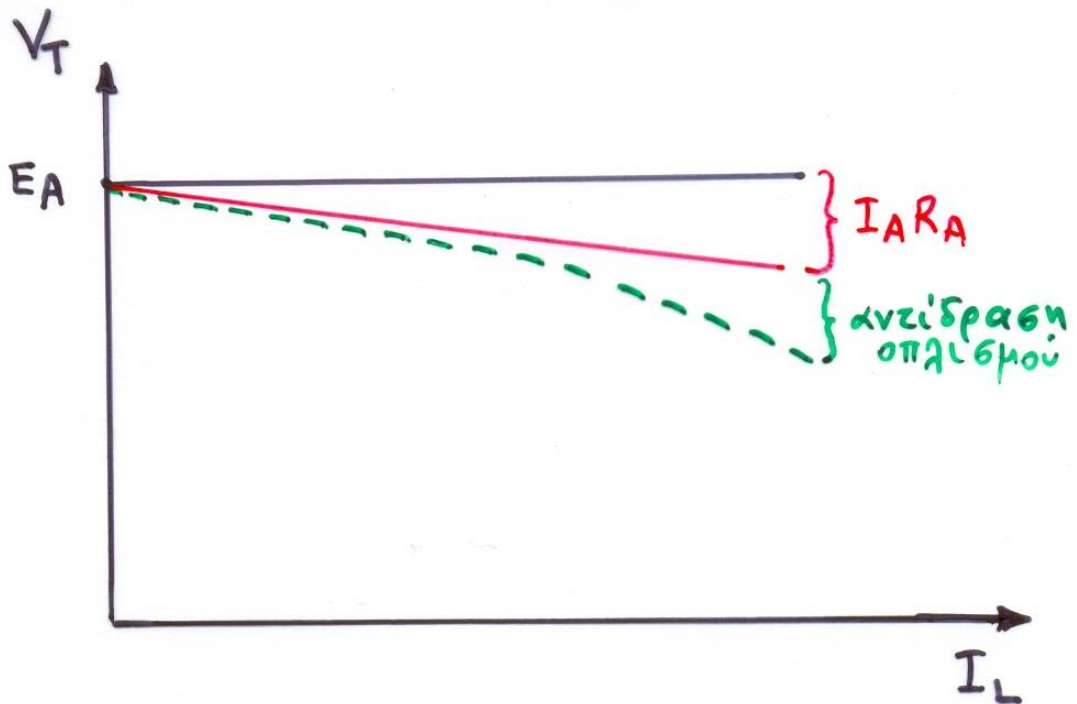
β) Κινητήρα Σ.Ρ. με παράλληλη διέγερση

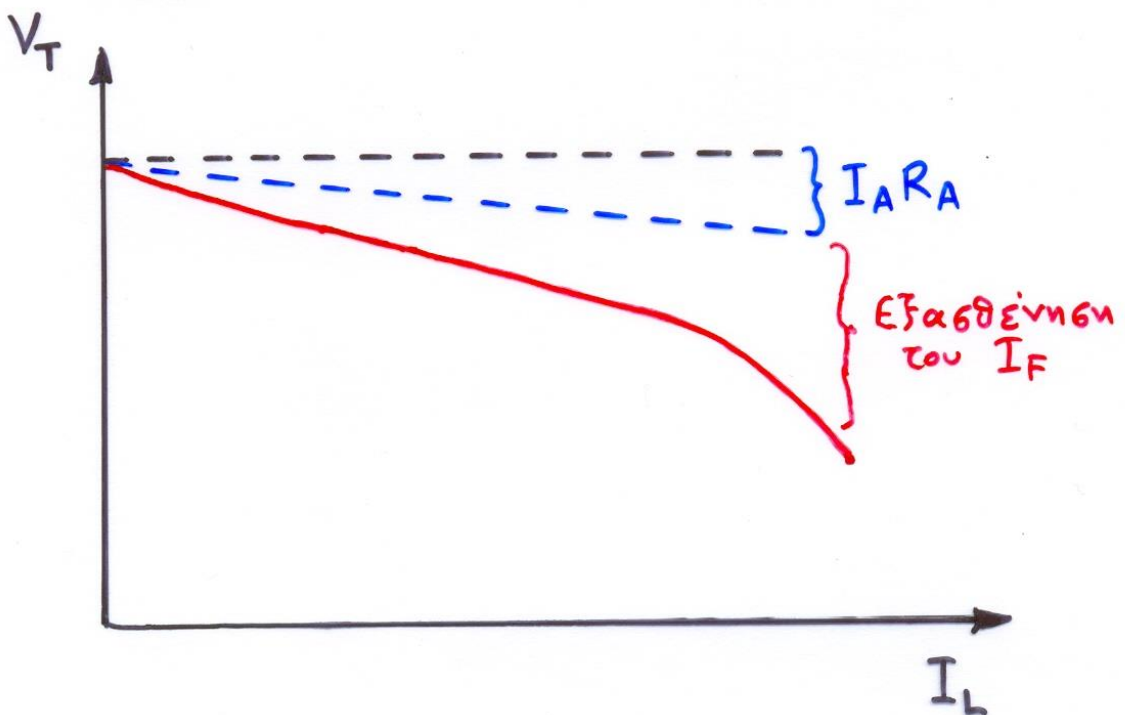
$$I_F = \frac{V_T}{R_F} \quad V_T = E_A + I_A R_A \quad I_L = I_A + I_F$$

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΗ ΦΟΡΤΙΟΥ

α) Γεννήτριας Σ.Ρ. με ανεξάρτητη διέγερση

β) Γεννήτριας Σ.Ρ. με παράλληλη διέγερση

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΗ ΡΟΠΗΣ – ΤΑΧΥΤΗΤΑΣ

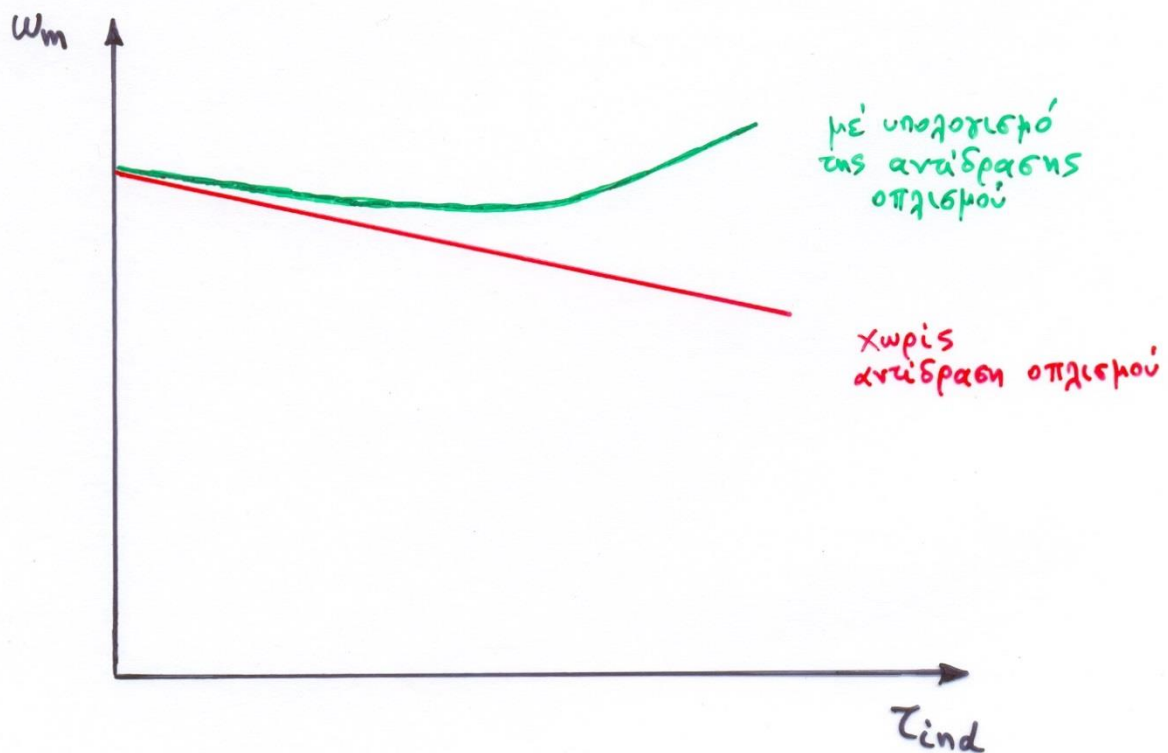
Κινητήρα Σ.Ρ. με ανεξάρτητη διέγερση ή με παράλληλη διέγερση ή με μόνιμο μαγνήτη.

$$V_T = E_A + I_A R_A$$

$$E_A = K \Phi \omega_m \quad \tau_{ind} = K \Phi I_A$$

$$V_T = K \Phi \omega_m + (\tau_{ind} / K \Phi) R_A$$

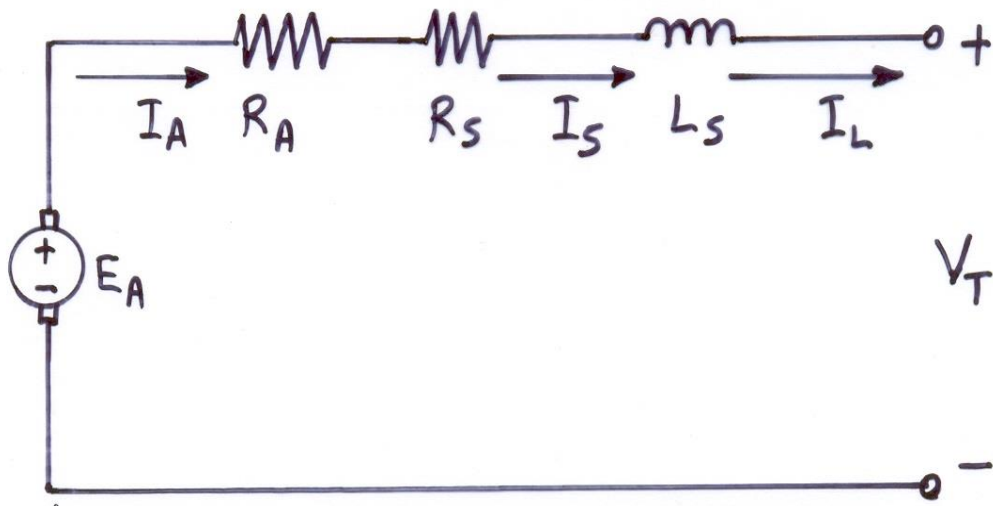
$$\omega_m = \frac{V_T}{K \Phi} - \frac{R_A}{(K \Phi)^2} \tau_{ind}$$

ΙΣΟΔΥΝΑΜΟ ΚΥΚΛΩΜΑ

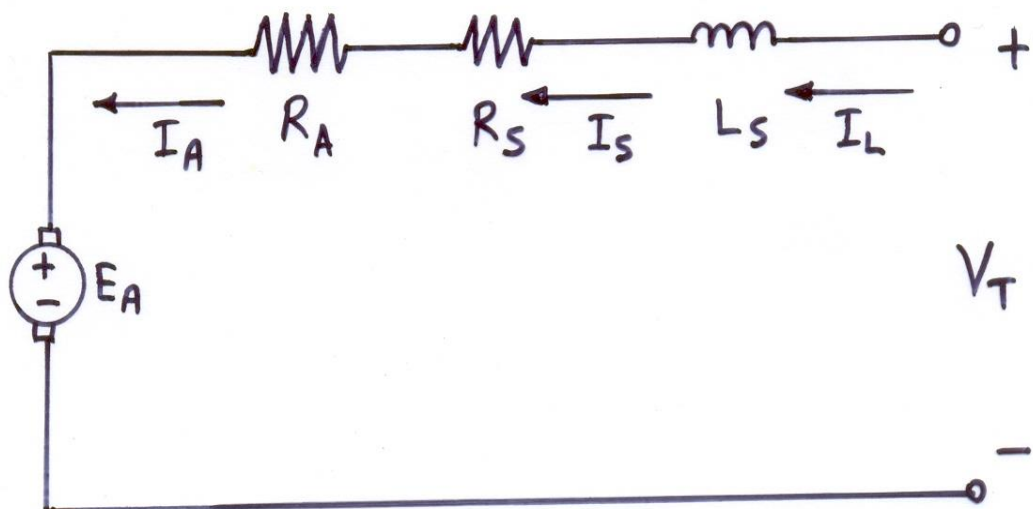
α) Γεννήτριας Σ.Ρ. με διέγερση σειράς

$$I_A = I_S = I_L$$

$$V_T = E_A - I_A (R_A + R_S)$$

β) Κινητήρα Σ.Ρ. με διέγερση σειράς

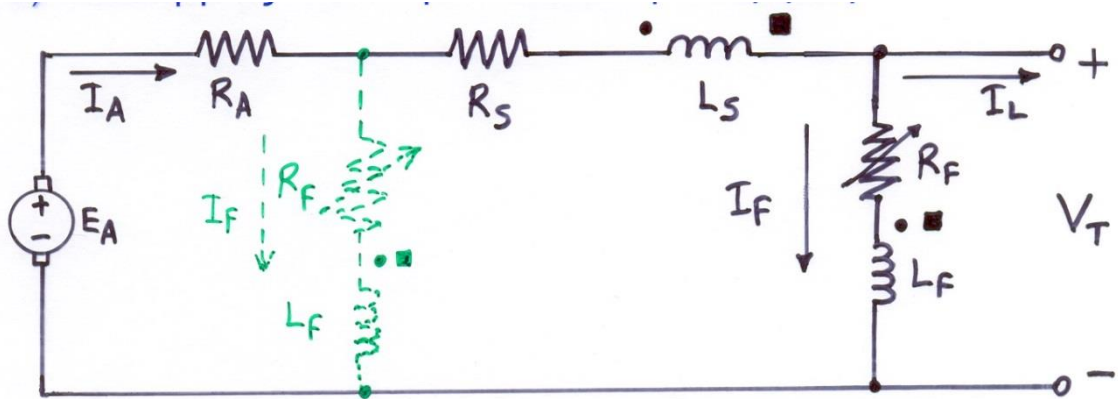

$$I_A = I_S = I_L$$

$$V_T = E_A + I_A (R_A + R_S)$$

ΙΣΟΔΥΝΑΜΟ ΚΥΚΛΩΜΑ

α) Γεννήτριας Σ.Ρ. με σύνθετη διέγερση

$$I_A = I_L + I_F$$

$$V_T = E_A - I_A (R_A + R_S)$$

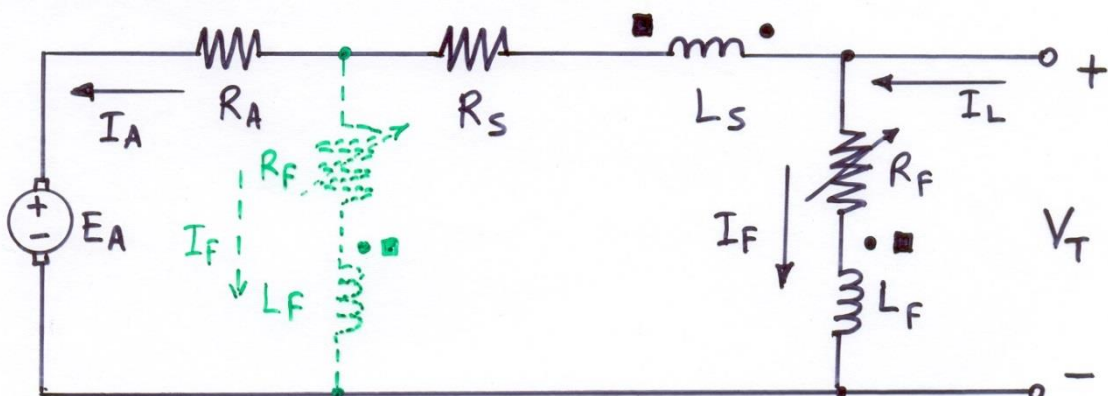
$$I_F = \frac{V_T}{R_F}$$

και

$$F_{net} = N_F I_F \pm N_{SE} I_A - F_{AR}$$

- αδρυστική σύνθ. διέγ.
- διαφορική σύνθ. διέγ.

β) Κινητήρα Σ.Ρ. με σύνθετη διέγερση

$$I_A = I_L - I_F$$

$$V_T = E_A + I_A (R_A + R_S)$$

$$I_F = \frac{V_T}{R_F}$$

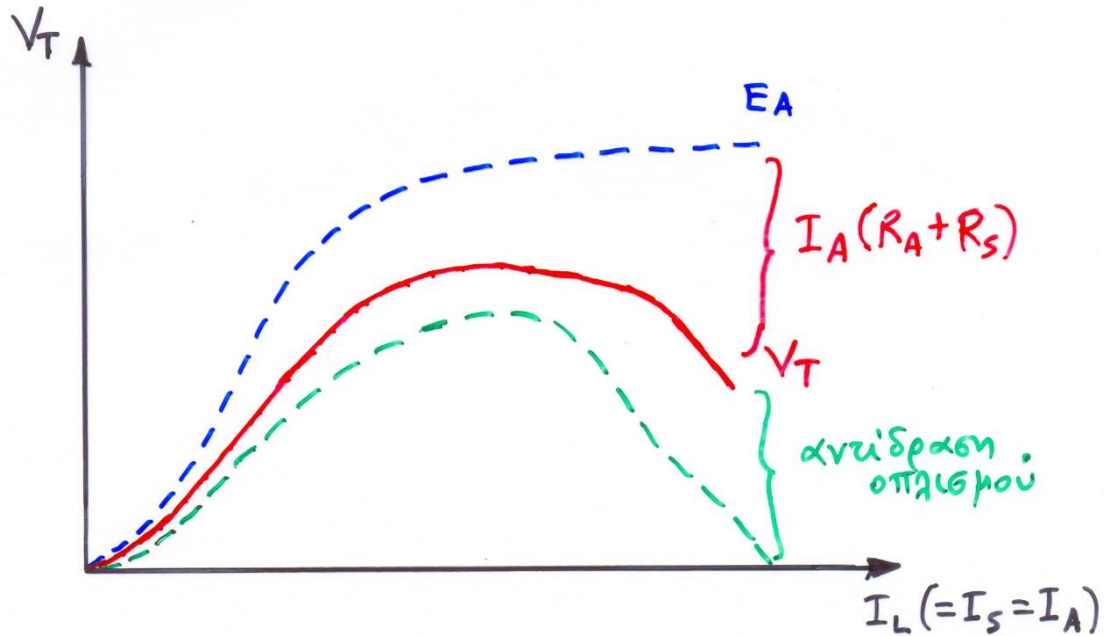
και

$$F_{net} = N_F I_F \pm N_{SE} I_A - F_{AR}$$

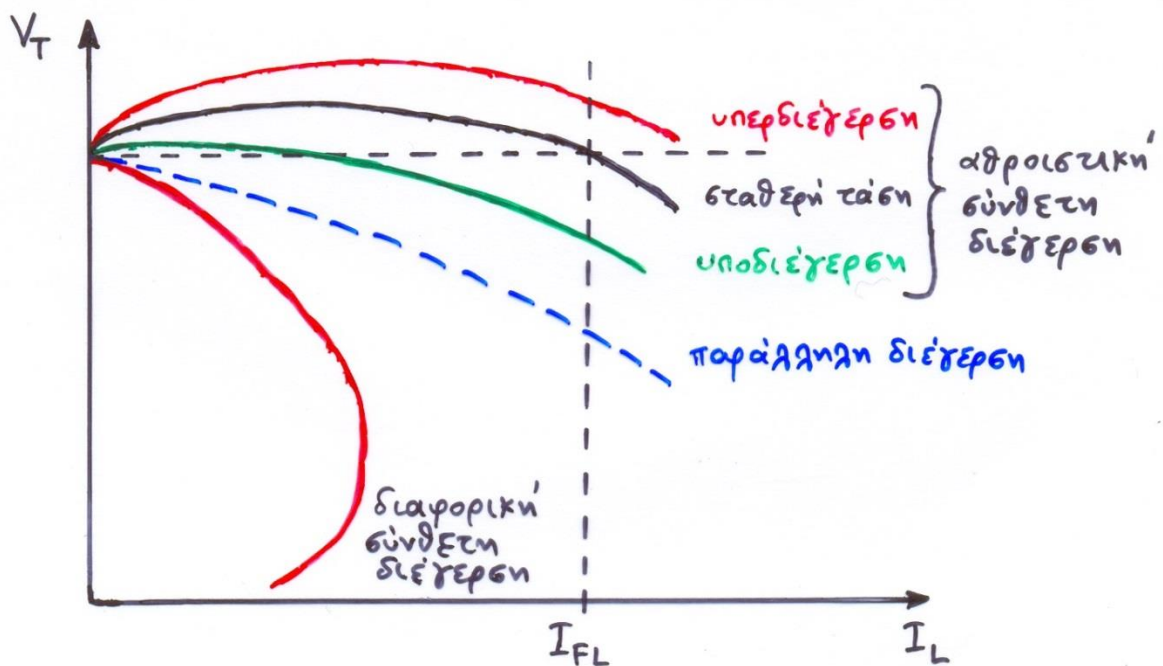
- αδρυστική σύνθ. διέγ.
- διαφορική σύνθ. διέγ.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΕΣ ΦΟΡΤΙΟΥ

α) Γεννήτριας Σ.Ρ. με διέγερση σειράς

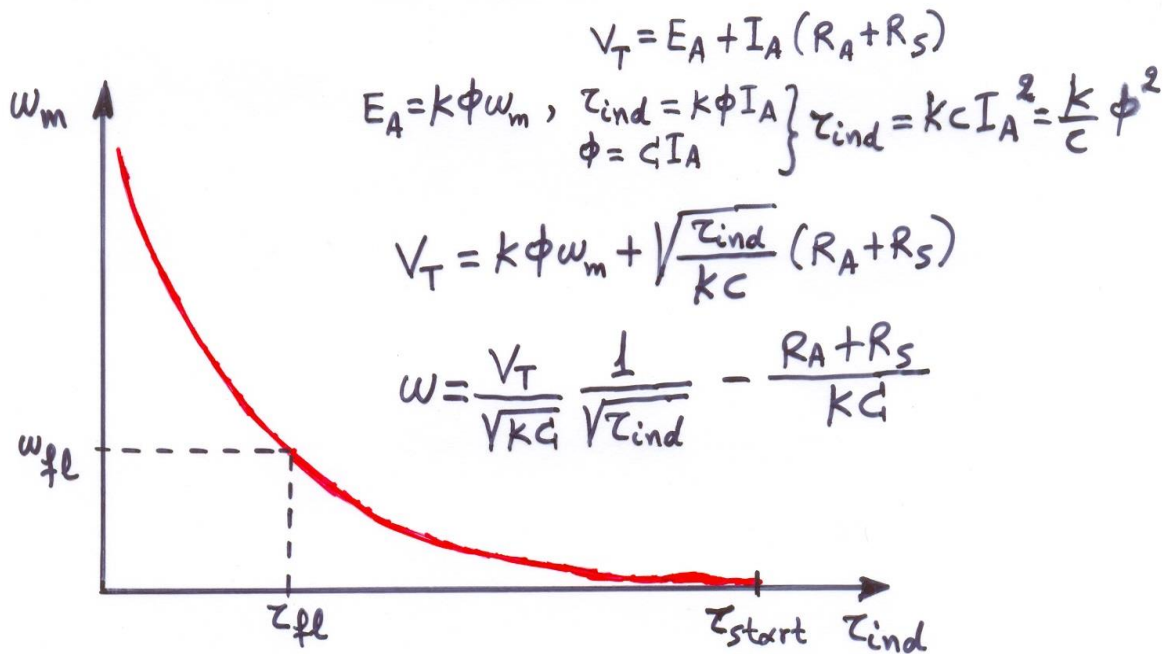

β) Γεννήτριας Σ.Ρ. με σύνθετη διέγερση

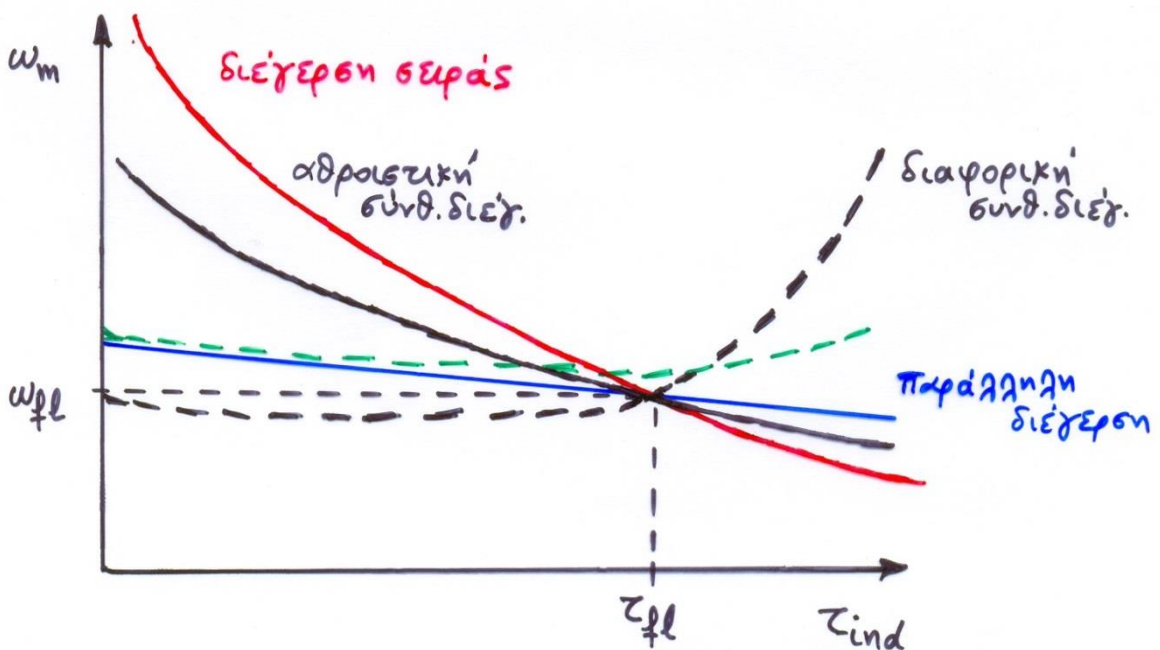

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΕΣ ΡΟΠΗΣ – ΤΑΧΥΤΗΤΑΣ

α) Κινητήρα Σ.Ρ. με διέγερση σειράς

β) Κινητήρα Σ.Ρ. με σύνθετη διέγερση

ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΗΣ ΤΑΣΗΣ ΣΤΑ ΑΚΡΑ ΓΕΝΝΗΤΡΙΑΣ Σ. Ρ.

$$E_A = K \Phi \omega$$

$$V_T = E_A - I_A R_A$$

1. Με μεταβολή της ταχύτητας περιστροφής ω_m .
2. Με μεταβολή της αντίστασης διέγερσης R_f της γεννήτριας ή αλλιώς με έλεγχο του ρεύματος διέγερσης I_f , που προκαλεί μεταβολή της μαγνητικής ροής Φ .

ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΗΣ ΤΑΧΥΤΗΤΑΣ ΣΤΟΥΣ ΚΙΝΗΤΗΡΕΣ Σ. Ρ.

$$\tau_{ind} = K \Phi I_A$$

$$I_A = (V_T - E_A) / R_A$$

1. Με μεταβολή της αντίστασης διέγερσης R_f του κινητήρα δηλαδή με μεταβολή της μαγνητικής ροής Φ .
2. Με μεταβολή της τάσης που εφαρμόζεται στα άκρα του οπλισμού του κινητήρα V_A .
3. Με σύνδεση μιας αντίστασης σε σειρά με το κύκλωμα οπλισμού R_A'

Η επιλογή ενός κινητήρα ή αντίστοιχα μιας γεννήτριας συνεχούς ρεύματος πρέπει να βασίζεται σε ορισμένους παράγοντες για να εξασφαλίζεται η αξιοπιστία και η οικονομική λειτουργία τους.

Οι κυριότεροι παράγοντες για την επιλογή ενός κινητήρα ή μιας γεννήτριας Σ.Ρ. είναι :

- Η χαρακτηριστική καμπύλη ταχύτητας – ροπής του κινητήρα και του φορτίου του ή αντίστοιχα η χαρακτηριστική καμπύλη φορτίου της γεννήτριας.
- Οι ταχύτητες λειτουργίας του κινητήρα και ο τρόπος ρύθμισης της ταχύτητάς του ή αντίστοιχα ο τρόπος ρύθμισης της τάσης εξόδου της γεννήτριας.
- Οι ειδικές απαιτήσεις του συστήματος.
- Οι πηγές τροφοδοσίας και διέγερσης της μηχανής.
- Ο απαραίτητος εξοπλισμός προστασίας.
- Ο χώρος τοποθέτησης της μηχανής.
- Ο βαθμός αξιοπιστίας και απόδοσης της μηχανής σε συνάρτηση με τις απαιτήσεις της για επισκευές και συντήρηση.